

FINNSAM-konferensen i Elverum våren 2000

Av: Tor Eriksson, Örebro

Foto: Inga-Greta Lindblom, Torsby, och Berit Andersson, Torsby

Fredagen den 26 maj

Efter några år var det på nytt Norges tur att arrangera vårens konferens. Den här gången stod Sør-Østerdal Slektshistorielag i Elverum som lokal värd för evenemanget. Med buss till Karlskoga och sedan bil kom jag till Elverum som ligger ungefär i jämnhöjd med Höljes på den svenska sidan. Staden ligger vid Glomman, Norges längsta och vattenrikaste älv. Samlingen skulle ske på Glomdalsmuseet, men utan karta var det svårt att hitta dit. Vi fick gå in på en bensinmack för att fråga efter vägen till museet.

Så småningom kom vi i alla fall rätt. Ett trettiotal personer hade tagit sig till Elverum för att umgås över helgen.

När vi hade betalt konferensavgiften och fått reda på var vi skulle bo gick vi för att äta lunch. Den serverades på Petershagen, som är ett herrskapshus från Elverum, troligen byggt ungefär 1775.

Petershagen

Efter lunchen visades vi runt på Glomdalsmuseet. Glomdalen är ett samlingsnamn för områdena på bägge sidor av Glomma genom Hedmark. Museet visar kulturhistorien i den långa dalgången från Røros till Kongsvinger. Det är med sina nittio antikvariska byggnader Norges tredje största friluftsmuseum. Man kan här uppleva hur människorna har levt och arbetat i Glomdalen genom fyra hundra år. Vi stannade till vid finntorpet som visar en mindre gård på Finnskogen runt 1860. Gården består bl.a. av rökstuga, bastu och ria. Rian från Revholtet, Grue, är troligen från 1700-talets senare del.

*Rökstuga från
Österby, Austmarka*

*Interiör rökstuga
från Österby,
Austmarka*

*Bastu från Kalneset,
Grue*

*Ria från Revholtet,
Grue*

Ramloftstugan

En mycket säregen byggnad på museet är Ramloftstugan från Grue, byggd 1630. Den var byggd som en ålderdomlig trerumsstuga med ingång genom en gång, och den har två loftsrum över koven och trapp ute i svalgårnen. Huset byggdes av en av de första storbönderna som blev rik på timmerhandel på 1600-talet. Det är den enda ramloftstuga från 1600-talet som är bevarad till vår tid.

Efter en kopp kaffe och kaka presenterade Trond Bækkevold Sør-Østerdal Slektshistorielag och de finska bosättningarna på Elverum Finnskog. Sedan inkvarterade jag mig i en liten stuga på Glommen Pensionat. Jag skulle dela stuga med Kjell Nordqvist från Järbo i Gästrikland. Det var en mycket liten stuga som man knappt kunde vända sig i men ett par nätter kunde man väl bo här ändå.

Så blev det dags att återvända till Glomdalsmuseet och Petershagen där middagen dukades fram. Social samvaro följde först vid middagsbordet och sedan till fram på småtimmarna inne på pensionatet med några öl.

Under middagen

Lördagen den 27 maj

Frukosten serverades på pensionatet innan vi återvände till Glomdalsmuseet för en föreläsning om norska bygdeböcker. Författaren Kari Lintoft visade böcker från olika norska kommuner och berättade om bygdeböcker som ett eventuellt norskt fenomen. I dessa källor kan man bl.a. läsa om vilka som har tagit upp olika gårdar och titta på många intressanta fotografier. De här böckerna är ofta väldigt innehållsrika och påkostade.

Författaren Kari Lintoft

Vid bokbordet

Lunchen intogs sedan utomhus innan vi steg på bussen som skulle ta oss med runt på Finnskogen. Vi åkte genom stora skogar och böljande dalgångar och var även inne på svenska sidan vid Bastuknappen innan ankomsten skedde till Gravberget Gård. Tyvärr bjöds det inte på något vidare väder utan regnet föll under hela resan. Gravberget Gård som byggdes 1858 har tjänat som centrum för skötseln av de stora skogsområdena i Gravberget.

Inbyggd rökstuga, Gravberget

Kaffe och våfflor

Flottningsanläggning

Här drack vi kaffe och åt våfflor med hallonsylt och gräddfil, på norska rømme. Det var lite ovanligt för mig, men gott. En liten rundtur gjordes sedan i byn Gravberget. Byn är centrum på Våler Finnskog. Finnen Anders Liitainen slog sig ned här 1656. Kyrkan tillkom först 1955, ritad av Magnus Poulsson. Den har en originell grundplan med ingång i ena hörnet och kyrkogången på diagonalen. Altaret och predikstolen befinner sig således också i ett hörn av kyrkan. Bussen gjorde sedan en tur ut på skogen igen. Vi besåg bl.a. en plats för timmerflottning. Här låg timret uppradat inför flottningen som snart skall äga rum. Man förundrades över den trånga passage som timret skall gå genom mellan mycket branta bergssidor. På vägen tillbaks till Gravberget stannade vi till för att studera en tidig järnframställningsplats i skogen. Torpet Berget besöktes även före återkomsten till Gravberget. Här åt vi middag för att sedan vända kosan åter mot Elverum. För mig avslutades så dagen med lite nattlig samvaro i glada vänners sällskap.

Söndagen den 28 maj

Dagen inleddes med frukost på pensionatet och sedan tog vi vårt pick och pack och lämnade stället. Avslutningsdagen skulle vi hålla till på Glomdalsmuseet, där Rolf Rønning började med att skildra finninvandringen på den norska sidan. En karta delades ut över finnar på Østlandet 1686, upprättad med hjälp av Finnemantallet. Vi fick bl.a. veta att Pekka Laurinpoika Räisänen räknas som den förste bofasta finnen på den norska finnskogen. Han slog sig ned i Lauvhaugen på Grue Finnskog någongång mellan 1630 och 1640. Den finska invandringen till Norge skedde i huvudsak mellan 1630-talet och 1686. Finnbosättningarna i Trysil är de nordligaste på norsk sida beroende på att terrängen längre norrut lämpade sig väldigt dåligt för svedjebruk. Det var sammantaget en mycket intressant föreläsning och vi fick även möjlighet att köpa en kopia på manuskriptet.

Efteråt smakade det med kaffe och olika sorters bröd innan själva Finnsam-förhandlingarna vidtog. De stökades av mycket snabbt eftersom det inte blev någon egentlig diskussion om någonting. Värdfolket med Rolf Rønning och Trond Bækkevold i spetsen avtackades så för deras sätt att ta hand om konferensen. Några smörgåsar serverades till lunch och sedan bar det av hemåt igen. Jag åkte med Lena Gribing och Ingrid Gustavsson tillbaks mot Karlskoga för bussresa sista biten till Örebro. Ett litet stopp gjordes vid Torsby Finnkulturcentrum. I parken nedanför hörde jag för första gången i år den lilla rosenfinken som kvittrade sin ankomst. Det var väldigt trevligt och senare på kvällen fick jag även höra att den nu har anlänt till vår sommarstuga i Löa. Det är en mycket fin fågel som kommer sist av alla fåglar och flyttar först.